

J E R E M Y C A M P

ÉLD ÁT

FILMEN
IS!

I S T I L L B E L I E V E

Még mindig
H I S Z E K

Dream
válogatás

EGY SZERELEM MEGVÁLTOZTATHATJA AZ ÉLETED

Jeremy Camp alig néhány hónappal az esküvő után elvesztette szeretett feleségét, Melissát. Miközben elképzелhetetlen mély gyászával és önmagával küzdött, hogy megtartsa hitét, Istennek más tervei voltak vele: *Fogd a gitárodát! Hallgass és írd!*

Jeremy engedelmeskedett, kiöntötte a szívét, a reményről írt, hogy Isten még a legmélyebb gyászában is vele van. A dal, amit aznap szerzett, az „I Still Believe” millióknak adott hitet és reményt a világon.

Ez a könyv a dal mögötti történetet mondja el és azt, hogyan keletkezett az erről szóló film. Bepillantást enged Jeremy Camp magánéletébe – a nehéz gyerekkortól a kamaszéveken át Melissa tragikus haláláig, majd az azt követő spirituális utazásba, amely legszebb dalait inspirálta, és végül oda vezetett, hogy újra megtalálta a szerelmet. Az *I Still Believe – Még mindig hiszek* szívszorító, nagy hatású történet a halhatatlan szerelem hatalmáról és a hit erejéről.

JEREMY CAMP

zenész, 40 dala került a slágerlisták élére, négy RIAA akkreditált aranylemeze van, lemezeiből több mint ötmilliót adtak már el. Jelölték Grammy-díjra, három American Music Awards díjra, illetve négy ASCAP Songwriter of the Year díjra. Feleségével, Adrienne-nel, valamint három gyerekükkel Tennessee államban él.

Tudj meg többet a könyvről:

www.jeremycamp.com

www.facebook.com/DreamValogatás

Cover Art and Photographs[®], [™] & © 2020 Lions Gate Entertainment Inc. All Rights Reserved.

Dream
válogatás

Ez a könyv Jeremy Camp életútját mutatja be, azt, hogy reményt és gyógyulást talál élete legnehezebb pillanataiban, és bemutatja a dalokat, amik ezen az életúton keletkeztek, és amelyek nemzedékekre voltak nagy hatással.

„Most megosztom ezt a könyvet mindenkivel, akit ismerek. Nagyszerű önéletrajz Jeremy Camp életéről, és emlékeztető arról, hogy Isten hűséges, és szeret minket, akik Őbenne bízunk.”

Barnes&Noble

„Sajnos 2009-ben elveszítettem a legfiatalabb lányomat. Ő csak 21 éves volt, és bár ez volt a legnehezebb, amivel életemben szembe kellett és kell nézmem, Jeremy Camp zenéje, és dalainak megszakadt szívvel írt szövege segített túljutnom életemnek ezen a nehéz, küzdelmes időszakán. Nagyon jó olvasmány azoknak, akik a szerettük elvesztése miatti gyásszal küszködnek.”

Amazon

„Ez az egész történet belobbantott valamit a szívemben, és ezáltal örökre megváltoztatott engem. Nem lehetett könnyű megosztani a nyilvánossággal egy ilyen szívből jövő, tragikus történetet. Nagyon csodálom ezt, és hálás vagyok, hogy Jeremynek volt bátorsága, és mind részesülhettünk ebben.”

IMDb

„Ez a könyv új perspektívát adott, és segített feldolgozni az én gyászomat. Remélem, a barátomnak is segít. Az utóbbi öt évben négyszer láttam Jeremyt koncerten élőben, és mindig csodálatos volt. Ajánlom ezt a könyvet keresztényeknek és nem hívőknek egyaránt.”

Goodreads

**Dream
válogatás**

J E R E M Y C A M P

I S T I L L B E L I E V E

Még mindig
H I S Z E K

— részlet —

BEVEZETŐ

Fogd a gitárodát, és játssz!

Nem akartam. Semmit nem akartam a zenétől. Sem halni, sem játszani. Két hét telt el azóta, hogy Melissa felment a mennyországba. A feleségem csak huszonegy éves volt, és alig három és fél hónapja voltunk házasok, amikor petefészekrákban meghalt.

Egyedül ültem szüleim nappalijában a kanapén... sok tekintetben egyedül voltam.

Az életem akkor már két hete el nem oszló ködként szállt rám. Azok után, hogy mindennek olyan sok értelme volt, most mintha semminek semmi értelme nem lett volna. Az orvosok azt mondták, hogy Melissa daganata eltűnt. Azzal az álommal házasodtunk össze, hogy gyermekeink lesznek és együtt dolgozunk az istendicsőítő egyházzenei szolgálatban: én a zenémmel, ő lelkészneként és a Biblia tanulmányozásával. De alig volt esélyünk megélni az álmunkat.

Az én Melissám nincs többé, és azon gondolkodtam, hol lehet Isten. Imádkozni akartam, de kétségbeesésemben nem is tudtam, hogy mik a saját gondolataim. Próbáltam imádkozni, de nem tudtam, hol kezdjem. Bármilyen gyenge szavakat si-

került Isten felé indítanom, mintha elvesztek volna az engem körülvevő sűrű ködben.

Valóban hallasz engem, Isten?

Tényleg érdekel minden helyzet?

Isten? Itt vagy a közelben?

Fogd a gitárodát, és játssz! Melissa halála óta először éreztem úgy, hogy Isten válaszol nekem. Szavai kristálytisztán hatoltak szívembe.

De nem akartam kézbe venni a gitáromat. Nem akartam visszatérni a zenéhez, semmit nem akartam csinálni, amit korábban már csináltam. Ha dalt írok, azt írom, amit a szívemben érzek. De nem éreztem semmit. Tompa voltam, kiüresedett. Testileg és lelkileg kiszikkadt. Semmit nem tudtam mondani.

Nem, Uram... nem. Ha van valami, amit nem akarok, az éppen az, hogy kézbe kelljen vennem a gitáromat.

Fogd a gitárodát, és játssz! Van valami. Azt akarom, hogy írj le.

Engedelmeskedtem. Össze-vissza, ritmus és dallam nélkül pengettem a húrokat. Nem értettem, miért játszom, de folytattam. Érzelmek keletkeztek bennem. Éreztem, hogy könnybe lábad a szemem. Szavak – igazi szavak – jöttek hozzám, és ahogy játszottam, kimondtam őket.

Szétszórt szavak, üres gondolatok,

Mintha csak ez áradna szívemből.

Két hét után először voltam képes kifejezni érzéseimet.

Még sosem voltam ennyire elgyötört.

Mintha nem tudnám, hol kellene kezdenem.

Gyorsan tollat és noteszt kerestem és visszaültem a kanapéra.

De már érzem, hogy a Te kegyelmed árad, mint az eső.
Ujjaimból ered, elmossa minden fájdalomam.

Gyorsan leírtam a szavakat, ahogy jöttek.

Még mindig hiszek a Te jószágodban.
Még mindig hiszek a Te igazságodban.
Még mindig hiszek Szent szavadban.

Valósággal áradtak belőlem a szavak. Nem a tudatomból jöttek, hanem lelkem mélyéről.

Ha nem értem, nem látom, akkor is, még mindig hiszek.

Felváltva pengettem a gitárt és írtam a noteszembe, egészen addig, míg halkán dúdolván leírtam az utolsó két sort:

Nyomorúságomban megértem, hogy ezt Te akartad így nekem. Segíts, adj jelt, hogy itt vagy a közelben!

Hátradőltem. Megdöbentett, hogy milyen szöveg jött hozzám, milyen szavak, és egyáltalán nem voltam tudatában annak, hogy Isten ezekkel a szavakkal általam azokhoz szól, akik hozzám hasonlóan elhagyatva érezték magukat az élet legmélyebb völgyében. Akiknek reményre van szükségük. Akiknek biztatásra van szükségük, hogy engedjék Istennek megérinteni lelkük mélyét, engedjék egészen hitük alapjáig érni, és arra, hogy megtalálják magukban az elhatározást, és kimondhassák ők is:

– Még mindig hiszek. I still believe.

Az *I still believe* (*Még mindig hiszek*) című dalt tíz perc alatt írtam.

Lényegében azonban ezt a dalt írtam egész életemben.

KEZDET BEN: AZ OTTHON

*H*it és család.

Visszatekintve valószínűnek tűnik, hogy a Melissa halála utáni gyógyulásom a szüleim otthonában, Lafayette városban, Indiana államban kezdődött.

Elköltöztem otthonról Kaliforniába, hittudományt tanulni. Kaliforniában találtam meg utamat, a lelkészi hivatást. Ott kezdődött a zenei karrierem. Ott találtam meg azt, akit Isten társamul adott a lelkészi szolgálatra. Ám Melissa halotti búcsúztatója után, amikor hirtelen eltűnt előlem az ösvény, amiről azt hittem, nekem jelöltetett ki, amikor korábban elképzelhetetlen módon megrendült a hitem, képtelen voltam másra gondolni, mint arra, hogy haza kell mennem.

Az én életem történetében a hit és a család szorosan egybefonódik.

A szüleim megadták nekem azt, amiben nekik gyerekkorukban nem lehetett részük: keresztény otthont. Ez önmagában csoda.

Képzeltetek el egy részeg férfit, aki hasonlóan ittás barátával egy vasárnap este templomba tántorog, és meghallgatja az

oltártól hozzá szóló hangot, Jézus hívó szavát. Ez az én apám csodálatos megtérésének története.

Apám, Tom – akit barátai Medve néven szólítanak – tizenhat éves korában kimaradt az iskolából, mert nagyon rászokott az alkoholra és a drogokra. (Később letette középiskolai vizsgáit, és főiskolára ment.) Apámnak amolyan érezzük-jól-magunkat, egyszer-élünk-hadd-mulassunk személyisége van, és fiatalként egyáltalán nem volt nehéz ehhez társakat találnia, vagy meggyőzni másokat, hogy tartsanak vele ilyen szórakozásra.

Anyám, Teri klasszikus jó kislány volt az iskolában. Stabil otthoni környezete volt. Jó tanulóként tervei és céljai is lehettek. Utolsó éves volt a középiskolában, amikor apámat megismerte és jární kezdtek egymással. Akkor már tudta, hogy felvették a Purdue Egyetemre.

Kapcsolatukról beszélt az egész iskola a folyosókon; de nem a pomponlányok-vezetője-a-balhátvéddel-jár izgalommal. A megjegyzések jellege inkább olyan volt, hogy „Mit keres *Teri* e mellett az *alak* mellett?”

Anyám beleszeretett apám megnyerő személyiségébe, és úgy találta, hogy nagyon jó beszélgetni vele. Ám mivel apám nagyon ivott, és füvezett is, nehezen talált állandó munkát. Ezért anyám felhagyott terveivel, hogy lakberendezőnek tanul a főiskolán, és inkább munkába állt. A szüleim háza népszerű partihelyszín lett. Apám akkor már marihuánát árult, szóval képzelhetitek, milyen partik és partiarcok fordultak meg a szüleim otthonában.

Miután kiderült, hogy anya terhes, összeköltöztek. Nővérem, April törvényes házasságból született 1975-ben. Az újszülött jelenléte jelentősen csökkentette a partikat a háznál, de apám élete továbbra is rossz úton haladt. Egyre többet ivott, rászokott a kokainra, és árulta is. Minél többet ivott, annál erőszakosabb lett.

April születése után körülbelül másfél évvel apám depresszióval küzdött, és rájött, hogy az élete irányíthatatlanul sodródik, csúszik lefelé.

– Nem tudom, mi bajom van – mondta anyámnak. – Olyan üresnek érzem magam. Nem miattad. Nem April miatt. A drogoktól sem vagyok boldogabb. Nem tudom, mi a baj velem.

– Pszichiáterre van szükséged? – kérdezte anya.

– Nem – felelte apa. – Valami lelkésszel kell beszélnem.

Szenteste, 1976 karácsonyán apa különösen depressziós volt. Annyira, hogy anya attól félt, kárt tehet magában. Amikor azonban vigasztalni próbálta, apám azt mondta:

– Templomba kell mennem. Most azonnal.

Autóba ültek, és templomról templomra jártak azon az estén, hátha valamelyik nyitva van. Egyet találtak. Emberek voltak bent, éppen próba volt, zenéltek. A szüleim bementek, és csendben beültek az egyik padba, de a zenészek nem szóltak hozzájuk. Valószínűleg azért nem, mert inkább hippiknek, mint rendes templomba járóknak tűntek. A szüleim egy kis ideig ott maradtak, aztán anyám megkérdezte apámat, jobban van-e.

– Igen – felelte apám. Kimentek a templomból.

Négy nappal később egy szerda este a szüleim újra elhatározták, hogy templomot keresnek.

Apát kicsi korában egy kedves szomszédasszony, bizonyos Meb gyakran magával vitte a templomba. Egy ilyen alkalommal, tizenegy éves korában apa előre ment, és elfogadta Krisztust. Mivel azonban a családja nem tartotta a lelkiség útján, végül elfordult az egyháztól. Kapcsolatuk kezdetén beszélgettek anyával lelki kérdésekről, de a kereszténység olyasmi maradt apámnak, amire időnként gondolt, és szíve mélyén megkérdőjelezte; ennél több soha. De legalább ott volt a templomba járás élménye, amit Meb adott neki, és amikor apám végiggondolta saját életét, arra a következtetésre jutott, hogy komoly válto-

zásra van szüksége. Szinte minden mást kipróbált, de szíve mélyén tudta, hogy mi az igazság, és hogy a Szentlélek hívja és munkálkodik benne.

Kicsi korában anya időnként eljárt templomba; az anyja vitte el, az apja otthon maradt, illetve csak húsvétvasárnap és néhány különleges alkalommal tartott velük. Anyja vett neki egy bibliai történetes könyvet, amit anya gyerekként nagyon szeretett olvasgatni. Ám hiába tudta, hogy Jézus létezik, anya soha, egyetlenegyszer sem volt kapcsolatban vele. Mivel apa annyira hajlamos volt veszélyes magatartásformákat követni, anya nyitott maradt az egyház felé, és ezzel megadta apának a lehetőséget a változásra.

Néhány nappal karácsony után apa megint azt mondta:

– Beszélnem kell egy lelkésszel... Tudom, hova mehetünk...
Meb biztosan a templomban van.

Apa tudta, hol szokta egykori szomszédjuk a szerda estéket tölteni. Amikor megérkeztek a templomhoz, éppen vége lett a szertartásnak, és az emberek kifelé indultak. Ahogy arra számítani lehetett, Meb is ott volt. Örömteli mosollyal fogadta apát. Amikor apa azt mondta, hogy beszélnie kell egy lelkésszel, Meb bemutatta a szüleit a gyülekezet vezetőjének. Négyen ültek le beszélgetni. Apa elmondta a problémáit, és azt is, hogy üresnek érzi az életét. A lelkipásztor azt mondta, a probléma forrása meggyónatlan bűn, az ürességet pedig Jézus képes betölteni. Apám egyetértett. A lelkipásztor ezután bocsánatkérő imára vezette szüleit, bár anyám inkább zavarában imádkozott, és mert nagyon furcsa lett volna, ha nem mondja együtt az imát ezzel a kis csoporttal.

Ima után a lelkipásztor rövid és egyértelmű listát adott szüeimnek a teendőkről:

– Össze kell házasodnotok, változtatnotok kell az öltözködésedeken, le kell vágatni a hajatokat, és új barátokat kell szereznetek a régi helyeken.

A szüleim megértették, hogy fel kell hagyniuk a drogozással és az alkohollal. Abban azonban tanácstalanok voltak, hogyan lehetnének egyik napról a másikra teljesen új barátaik. Ami pedig az öltözködésüket illeti, a meglévő ruháikra is csak viszonylag jelentős anyagi nehézségek árán tudtak szert tenni. Hogyan engedhetnének meg maguknak teljesen új ruhatárat?

Apámnak kezdetben gondjai voltak a házassággal. Tizenhat éves korában rövid ideig nős volt, mert a barátnője teherbe esett, ezért összeházasodtak. Amikor azonban a lány elvetélt, úgy döntöttek, hogy mégsem akarnak együtt maradni, így kevesebb mint hat hónap házasság után elváltak. Volt néhány alkalom a múltban, amikor apám megkérdezte anyámat, hozzámenne-e feleségül, ha megkérné a kezét. Anya mindig azt válaszolta arra, hogy igen, de apa sosem kérte meg. Azt mondta anyának, hogy nem akar megnősülni, mert még egyetlen jó házasságot sem látott gyerekfejjel... És a saját kamaszkori házassága sem volt jó. A lelkipásztor szavain azonban elgondolkozott, és beleegyezett, hogy házasságot kössön anyámmal.

A lelkész adott a szüleimnek egy Bibliát, de nem adott gyakorlati segítséget abban, hogyan hajtsák végre azokat a változtatásokat az életükben, amelyeket kért.

Ezért a szüleim úgy hagyták el a templomot, hogy feltették maguknak a kérdést: *Ezt mind hogyan tudjuk mi megtenni?*

Jóra fordul

A Biblia, amit a lelkipásztor a szüleimnek adott, régi fordítás volt, a Jakab király idején készült King James Version. Apa nehezen olvasott, a régies nyelvezetű, több száz éves szöveg pedig még nagyobb kihívást jelentett, ezért anya olvasott fel neki a Bibliából. Többször beszéltek az egyházról, és anya említette, hogy a munkatársai beszéltek neki Jézusról, és azt mondták,

hogy szívesen látná őket a gyülekezetük, függetlenül attól, hogy néznek ki és hogyan öltözködnek. Apa beleegyezett, hogy megnézzék maguknak azt a gyülekezetet.

Azt tervezték, hogy az első újévi vasárnap, 1977. január 2-án látogatnak el a Püünkösdi Egyház (Assemblies of God) gyülekezetébe. Aznap délelőtt apa segített egy barátjának költözni, és még délután is a barátaival volt.

Anya éppen a templomba készült, amikor apa telefonált.

– Hol vagy? – kérdezte anya.

– Egy mexikói étteremben.

Anya ebből rögtön tudta, hogy az egyetlen helyi étteremben van, ahol vasárnap sört lehet kapni.

– Te ittál?

– Csak egy kicsit.

Amikor apa hazaért, hogy elvigye anyát a templomba, apa a barátaival azon nevetett, hogy milyen randalírozást rendeztek az étteremben. Nem csak „egy kicsit” ittak. Anya sírva fakadt. Attól a naptól kezdve, hogy elmentek Meb templomába, egyikük sem drogozott, és alkoholt sem ittak. Még szilveszterkor sem.

– Nem megyek veletek templomba, fiúk!

Nővérem, April aznap este anyai nagymamámnál volt, ezért amikor anya meglátta, milyen részeg apa és baráti társasága, azonnal elindult a templomba egyedül.

Mivel vasárnap este volt, a körülbelül háromszáz fős tömeg nem tűnt olyan nagynak, mint a vasárnap délelőtti istentiszteleten. A templom hátsó részén körülbelül nyolcsornyi összehajtható széket kordonnal kerítették el, hogy a gyülekezet közelebb üljön a templom elejéhez. Anyám az utolsó sor közepére ült, egymagában. Sokkal a szertartás megkezdése után zajt hallott a háta mögül. Hátrafordult, és azt látta, hogy apám és barátai tántorognak be a hátsó ajtón.

Anya első reakciója az volt, hogy el akart bújni. Visszafordult, előrenézett, összehúzta magát ültő helyében, és próbált

elvegyülni az előtte ülők tömegében. Nem sikerült. Apa és barátai észrevették, és egyenesen felé indultak. De nem halkan, óvatosan lépkedve a széksorok között oda, ahol anya ült. Apa a legrövidebb utat választotta A-ból B-be: átlépett a kordonnal elkerített széksorokon.

Anyám még akkor is csak előrenézett, amikor mindenki más hátrafordult, és a két részeg székugrót figyelte. Apa és barátja közvetlenül anya mellett huppant le, aki nagyon zavarban volt. Apa barátja elég hangosan fecsegett.

Ekkor odajött a gyülekezet egy tagja, hogy lecsendesítse a zajongókat, megkérdezte apa barátját, nem ülne-e inkább mellé. És apa ivócimborája beleegyezett.

Elöl a lelkész arról beszélt, hogy meg kell szabadulni a drogok és az alkohol rabságából. A szentbeszéd alatt apa barátja néhányszor elhagyta ülőhelyét, apámhoz szaladt és megjegyezte:

– Öregem, ez az ember tudja, miről beszél.

Aztán visszaült a helyére a gyülekezeti tag mellé.

Anyám észrevette, hogy miközben a lelkipásztor beszél, apám szeméből csorognak a könnyek. A lelkész szavai nagyon beletaláltak apám lelkébe. Végigsírta a prédikációt.

Amikor a lelkipásztor befejezte beszédét, és feltette a kérdést, van-e valaki, aki szeretne az oltárhoz menni, hogy Jézust hívja szívébe, apa barátja rögtön előrerohant. Szüleim tétovázva elgondolkoztak. Nem tettük mi ezt már meg? Ekkor odalépett hozzájuk egy fiatal lelkész, és felajánlotta nekik, hogy odakíséri őket az oltárhoz, ha szeretnének válaszolni a hívásra. Így hát felálltak, és ők is elindultak a széksorok között. A gyülekezet körülvette a három embert az oltárnál, és imádkozott értük. Mindhárman sírtak, és anya ekkor megkönnyebbült, hogy a két férfi megváltozik. Apámról rögtön elmúlt a drog és az alkohol hatása. Józanul lépett ki a templomból.

Szüleim később megtudták, hogy a lelkipásztor legkevésbé az alkoholistákat és a hippiket szerette, mégis szívesen fogadta

apámat és barátját aznap este a templomban. A gyülekezet tagjai azért imádkoztak, hogy az ő közösségükben történjen új életre születés, és ez éppen aznap este kezdődött, amikor két részeg hippy elindult az oltár felé. Isten csodái jelen vannak az életünkben, útjai kifürkészhetetlenek!

A lelkipásztornak számos lehetősége volt megragadni azt, amit ő „mindenki lelkészségének” nevezett, vagyis hogy Krisztus útjára tereljen bárkit, akivel Isten összeismertette.

Ez a gyülekezet nem a külsőségekre fókuszált, hanem arra biztatták a szüleimet, hogy tanulmányozzák a Szentírást, és váljaljanak közösséget a hívőkkel. Adtak szüleimnek egy példányt az Élő Bibliából, azzal, hogy vigyék haza, és olvassák el János evangéliumát. Anyám lelkiségére nagy hatással volt az, ahogy Jézus kifejezte szeretetét az egész emberiség iránt a halálán és feltámadásán keresztül. Anyámnak látomása volt; ebből megértette, hogy ahogy apám, ő is bűnös, és megváltásra van szüksége. Egyik este a nappaliban kedvenc karosszékében üldögélve azt mondta:

– Uram, bocsáss meg!

Ez volt az ő életét megváltoztató pillanat. Jézust kérte, hogy szálljon szívébe, és így imádkozott:

– Bárhová elmegyek, bármit megteszek. Akármit kérsz, Jézus. A tiéd vagyok.

Ez elég szép dolog volt, tekintve, hogy milyen ellentétes a személyiségük. Apám nyilvánosan, nagyon érzelmes helyzetben tért meg Krisztushoz. Anyám egyedül, egy csendes pillanatban. Ám döntésük azonnali hatása azonos volt: életük teljesen megváltozott. Ugyanabban a pünkösdistá templomban házasodtak össze, 1977. január 22-én. Attól a naptól kezdve a Szentírás tanításainak megfelelően éltek, és megalapozták azt a hitet, amelyben én felnőttem.

Majdnem egy évvel később, 1978. január 12-én születtem. Nyolc évvel később April nővérem és én új testvért kaptunk,

megszületett Jared, majd két évvel később Joshua. Kisöcsénk Down-szindrómás lett; áldást hozott, amely kitöltötte családunk életét.

Szüleink döntését, hogy kereszténnyé lesznek, sem nekik, sem a családunknak egyáltalán nem volt könnyű megélni. Éppen ellenkezőleg; mert szembe kellett néznünk a mi küzdelmeinkkel. És mi, gyerekek, nem mindig azon az úton jártunk, amit a szüleink szántak nekünk.

De az együtt megtett utunk során mindvégig tudtuk, hova fordulhatunk, ha választ szeretnénk kapni az élet kérdéseire: Isten szavához és egymáshoz. És ez a gyakorlat változatlan maradt akkor is, amikor gyerekből felnőtté váltunk, és saját családunk lett. A mi családunknak hihetetlen történetei vannak Isten élő kegyelméről.

Otthoni tanulás

Mielőtt apa kimaradt a középiskolából, nehézségei voltak az olvasással, pontosabban azzal, hogy az olvasásra koncentráljon. Ez valószínűleg azért volt, mert drogozott és ivott. Emlékszem azonban, hogy gyerekkoromban apa folyamatosan a Bibliát olvasta. Azt mondta, hogy az iskolában tanulási problémái voltak, ezért utált könyvet olvasni, és ez csak azután változott meg, hogy kereszténnyé lett. De Isten ígését nagyon szerette tanulmányozni. Sőt rövid ideig Missouri államba, Springfieldbe költöztünk, hogy apa a Central Bible College-ban tanulhasson teológiát, és felkészüljön a lelkési hivatásra.

Emlékszem, a családunk mindig nagyon kötődött az egyházhoz. Azok közé tartoztunk, akik gyakorlatilag mindig a templomban voltak, amikor nyitva volt az ajtó. A szüleim bibliaórákra jártak és bibliaórákat tartottak. Ha áthívtuk magunkhoz a barátainkat, apa fogta a gitárját, és zenés áhítatot

rendezett ott, a nappalinkban. Anya és apa beszélt a hitről bárkivel, akivel találkoztak, és elmondták, milyen teljes változást hozott Isten az életükbe.

A szüleimről azt a képet őrzöm, hogy mennyire hitelesek. Ugyanolyanok voltak a templomban, mint otthon. Nem az volt, hogy elmennek a templomba, és kezüket felemelve imádkoznak, úgy beszélnek, ahogy keresztényeknek beszélni illik, aztán hazamennek, és másképpen beszélnek és cselekszenek. Nem voltak álszentek. Azért voltak, akik voltak, mert ez a természetükből fakadt; a változás, amit Isten hozott a szívükbe, teljes volt, és életük minden megnyilvánulásában megjelent. Szüleim állhatatos keresztény életének tulajdonítom, hogy sosem csömörlöttem meg a kereszténységtől; azokban az években sem, amikor letértem a járt, egyenes útról.

A „pásztorszíve van” kifejezés tökéletesen illik apámra. Nagyon jó hallgató, vagyis el lehet neki mondani mindent, és figyel az emberekre, törődik velük. Emlékszem, hogy emberek ültek a nappalinkban, kiöntötték a szívüket, és apa nemcsak ült és hallgatta, amit mondtak, hanem nagy figyelemmel hallgatta őket. Törődik másokkal, szót ért velük, és az emberek nyilvánvalóan szeretnek a társaságában lenni.

Apa vidám természetű. Azután is partik középpontja volt, miután keresztény lett... csak ezek már másfajta partik voltak. Táborozni jártunk... és apa a tábortűznél mindig vidám dalokat játszott és énekelt. Az egész családot úgy vonta be az éneklésbe, hogy nekünk, gyerekeknek kiadta a feladatot: ismétljük a néha kissé bárgyú szövegeket, amiket kitalált. Egyszer görkorcsolyáznunk mentünk, overallt vett fel, és az overallra húzott alsónadrágot; kíváncsi volt, hogy kínosnak találjuk-e, és elhúzódnunk-e tőle.

Anya nagyon rendes és pedáns volt. Kifelé nem mutatott érzelmeket (kivéve, ha az Úr munkálkodásának lehetett tanúja), és mindent nagyon aprólékosan csinált. Gyakran eszembe ju-

tott, hogy egy örökkévalóságig tarthat, míg kisminkeli magát. A kézírását is nagyon lassúnak találtam, de a betűket tökéletesen formálta.

A házat mindig tisztán és rendben tartotta, mert apához hasonlóan ő is szerette, ha társaság jön hozzánk, ha biblia-óráknak és imacsoportoknak adhatunk helyet. Anya pedig az imádkozásnak szentelte magát. Nagyon-nagyon sok alkalomra emlékszem, amikor beléptem a szobába és azt láttam, hogy fejét lehajtva imádkozik, elmélkedik.

Anya és apa az egymást vonzó ellentétek példája, de Krisztus közvetítésével ezek az ellentétek valahogy kiegészítették egymást. Apa vágjunk-bele-csináljuk-csak hozzáállással élte az életét. Ha úgy érezte, hogy Isten valami feladatot szánt neki, kész volt rögtön nekifogni. Anya ilyenkor azt mondta:

– Nagyobb bizonyosság kellene ebben; inkább imádkozunk még egy kicsit!

Az én személyiségem apáméhoz áll közelebb, de anyától megtanultam, milyen fontos a keresztény életben az önfegyelem és az állhatatosság.

Ha nekünk, gyerekeknek valami problémánk volt, a szüleink nemcsak saját szavaikkal és tanácsaikkal, hanem a Szentírás szavaival, bölcsességeivel is bátorítottak. Fontos volt az imaidő, mert a mi házunk az imádság háza volt. Gyakran játszott együtt a család. Ha szükségét szenvedtünk valamiben, akár egyénileg vagy csoportként, imádkoztunk. És sok mindenben szenvedtünk szükségét.

KÖTÉLHÚZÁS

Családunk nem egyszerűen szegény volt, hanem mélyszegény. Mielőtt apa a keresztény erények szerint kezdett élni, alkohol- és drogproblémái miatt nem tudott sokáig megmaradni egy munkahelyen. Miután a szüleim felszabadultak korábbi életükből, és keresztényként kezdtek élni, legfontosabbnak már Istent tartották, és azt, hogy megteremtsek a feltételeket ahhoz, hogy igazi család legyünk. Mivel apa nem volt megfelelően iskolázott, a legjobb állás, amit kaphatott, gyári fizikai munka volt, ahol gyakran hosszú volt a munkaidő, és vasárnaponként is kellett dolgozni. Ezért inkább építkezéseken vállalt munkát, ami lehetővé tette, hogy több időt töltsön a családdal és kapcsolatban maradjon a hívők közösségével. Az ilyen munkák azonban azt jelentették, hogy gyakran elbocsátották a munkásokat, különösen a téli időszakra.

Nem túlzás, hogy voltak napok, amikor nem volt étel a konyhában, és tudtuk, hogy ez így is marad, amíg apa meg nem kapja a fizetési csekkjét. A család együtt imádkozott élelemért, és emlékszem olyan estékre, amikor imádkoztunk, hogy legyen mit ennünk, és másnap reggelre valaki egy szatyor élelmet hagyott az ajtónk előtt. Tudomásom szerint a szüleim

senkinek sem mondták meg, hogy nincs mit ennünk. Isten azonban tudta, és valaki szívébe plántálta, hogy nekünk nagy szükségünk van élelemre. Sokszor egyáltalán nem tudtuk, ki hozta az élelmet, de mindig tudtuk, hogy Isten küldte nekünk.

Néhányszor kikapcsolták nálunk a villanyt és a vizet, mert nem fizettük a számlákat. Amikor nem volt nálunk villany, gyertyával és petróleumlámpával világítottunk, a következő fizetési csekkig.

Az egyik házban, amiben egy ideig laktunk, a pincében elhelyezett fatüzelésű kazán adta a meleget. A pincét félelmetesnek találtam. Olyan volt, mint egy sötét, föld alatti üreg. Ha apa nem volt otthon, mert éppen dolgozott, én voltam a család legidősebb férfi tagja, vagyis az én kötelességem lett volna begyújtani, de nem mertem lemenni, annyira féltem. Anya sem szeretett lemenni. Nagyon fáztam, így ilyenkor takarókba burkolózva tanultam vagy olvastam a hálószobában. Ha lementem volna, és begyújtok, meleg lett volna, de lemenni nem mertem.

Egyszer, amikor ki volt kapcsolva az áram, és ezért vizünk sem volt, mert a vizet elektromos szivattyú pumpálta, nem tudtuk lehúzni a vécét, ezért egy vödör havat kellett bevinnünk, azt öntöttük a vécébe. Emlékszem, elfogyott a vécépapír is, és vagy nem volt pénzünk venni, vagy azt a kevés pénzt, amink volt, fontosabb dolgokra kellett tartogatnunk. A szüleink megtanítottak, hogyan készítsünk vécépapírt újságpapírból úgy, hogy felvágjuk az íveket, és egy kicsit megdörzsöljük, hogy puhább legyen.

Néha azért kellett spórolnunk, hogy apa benzint tudjon venni, és el tudjon menni dolgozni. Ápril és én is beleadtunk minden aprópénzt, amit addig zsebpénzként összegyűjtöttünk. Mind a ketten az asztalra tettük érméinket, összeszámoltuk, és szóltunk apának:

– Apa, tessék, itt van 3 dollár 50 cent.

Nem kellett mindig így élnünk, de elég sokszor történt ilyen ahhoz, hogy tiszta emlékeim legyenek ezekről, hogy soha ne felejtsem el, milyen volt ezt átélni.

Többnyire mások használt ruháit viseltük, de a szüleink minden tőlük telhetőt megtettek azért, hogy meglegyen mindenünk, ami kell. Ha valamelyikünknek szüksége volt farmer-nadrágra vagy egy pár cipőre, megkaptuk. Néha volt annyi pénzünk, hogy olcsó étteremben együnk, és ez az étel – akkor is, ha gyorsétteremben ettünk –, igazi lakoma volt nekünk.

Fizetési csekketől fizetési csekkig a szüleim hitben éltek. Közelről láttam őket, és nagyon csodáltam a hitüket, ami a legnehezebb körülmények között is kitartott, bár nagyon nehéz és megterhelő lehetett. Emlékszem, időnként, amikor nagy szűkséget szenvedtünk, apa elővette a gitárját, és családi áhítatot vezetett. A nehézségek ellenére hihetetlen örömmel játszott és énekelt. Isten mindig nagyon kegyes volt a szüleimhez.

A szüleim példájára volt szükségem. Általános iskolás koromban kezdtem felfogni, milyen a mi családunk helyzete más családok életkörülményeihez képest. Nagyon zavart, és szégyelltem magamat, mert szegények vagyunk.

Az iskolánk részt vett abban az állami programban, amely ingyen ebédet biztosított az alacsony jövedelmű családok gyermekeinek. Különösen kínos volt, hogy a nevem szerepelt az ingyenebéd-listán. Azt hiszem, hetedikben történt, hogy könyörögtem a szüleimnek, adjanak nekem pénzt, hogy a többiek lássák, fizetek az ebédemért, nem az ingyen menzakeresztet eszem.

Egyszer egy héten belül kétszer volt rajtam ugyanaz az ing, és amikor ezt egy diáktársam szóvá tette, annyira megalázottnak éreztem magamat, hogy legszívesebben elrejtőztem volna. De soha nem nehezteltem a szüleimre azért, mert olyan helyzetben voltunk. Tudtam, hogy a szüleim keményen dolgoznak, hogy minél több pénzünk legyen, és kétséget sem hagytak afe-

lól, hogy ezt Isten adhatja meg nekik, és Isten meg fogja adni nekik azt, ami szükséges.

Akár Pintókat is.

Adni és kapni

Az autó is azon dolgok közé tartozott, amivel áldott jó emberek megajándékoztak minket, és jónéhány nagyon érdekes járművünk volt. A jó emberektől ajándékba kapott autók természetesen nem olyanok voltak, amiket hosszú évekig lehetett volna használni. Addig használtunk egy-egy autót, amíg csak tudtunk, aztán Isten valaki szívébe adta a gondolatot, hogy megajándékozzon minket a következő használt autónkkal. Nagyon hálásak voltunk mindegyikért. Egyik autónk egy narancsszínű, lestrapált kis Ford Pinto volt.

Anya egyik nap elment vele Aprilért és néhány barátnőjéért egy lánycserkész találkozóra. Hazafelé úton a visszapillantó tükröből látta, hogy April egyik barátnője tágra nyílt szemmel nézi a kocsi furcsa belsejét.

– Hol szerezték ezt az autót? – kérdezte a lány.

– Ó, egy barátunktól kaptuk – felelte anya.

A lány tovább nézegette a kocsit, majd félhangosan, de úgy, hogy anya is hallja, megjegyezte:

– Hmmm... szép kis barát.

Anya felnevetett, és folytatták útjukat az ingyen Pintóval.

Emlékszem egy másik autóra – szintén narancssárga Pinto volt –, amivel anya a templomhoz jött értem. Beültem, és azt láttam, hogy az út suhan a talpam alatt. Az utasülés előtti padlólemez annyira elrozsdásodott, hogy nagy lyukak tátongtak rajta.

Becsuktam az ajtót, és észrevettem, hogy szíj lóg róla.

– Mi ez? – kérdeztem.

– Csatold be a biztonsági övedet, és szorítsd azt a szíjat – mondta anya. – Mert ha nem szorítod, jobb kanyaroknál az ajtó kinyílik.

Ezúttal könnyű volt szót fogadni anyának. Hazáig nagyon szorosan húztam azt a szíjat.

Amikor középiskolás lettem, a sport révén elég népszerű lettem az osztálytársaim között. Ami azt illeti, túlságosan is népszerű lettem, annyira, hogy az már nem vált a javamra, de erről majd később.

Egyszer iskola után a barátnőmmel beszéltem, miközben arra vártunk, hogy apa értem jön. A *barátnő* szó talán erős túlzás, ha a kapcsolatunkról van szó. „Együtt jártunk”, de nem mentünk sehová. Mégis komoly kapcsolatnak tűnt. Nemcsak a barátnőm volt, hanem a pomponlány is. Szóval ott voltam én, népszerű focista, és nagyon menőnek akartam látszani, miközben az én pomponlány barátnőmmel beszéltem, amikor hirtelen azt hallottuk, hogy egy nagyon hangos autó áll be a parkolóba.

A hang irányába fordultam, ahogy mások is körülöttem, és azt láttam, hogy apa érkezett egy másik – ezúttal vörös – Pintóval, amit valakitől kaptunk. A kocsiról már régebben leesett a kipufogódob, ezért nem lehetett vele feltűnés nélkül beállni az iskola elé.

A Pinto csupa rozsdá volt, igazi leharcolt járgány. Úgy éreztem, mindenki engem néz, ahogy elindultam felé. Megfogtam az első ajtó kilincset. Nem mozdult. Még egyszer megrántottam úgy, hogy ne látsszon második próbálkozásnak. Még mindig semmi. Az ablakon kellett bemásznom. Nincs olyan, hogy ezt nem veszik észre. Különösen azért nem volt lehetséges ezt észrevétlenül megtenni, mert népszerű sportoló voltam az iskolában. Sokszor éreztem magam kényelmetlenül ilyen helyzetekben, de soha nem neheztem a családomra anyagi helyzetünk miatt. Persze én is vágytam arra, hogy jobb autóink legyenek,

és azt kívántam, bárcsak ne használtruha-boltokból kellene öltöznünk, de a szüleim hozzáállása miatt nem volt bennem harag, sem bosszúság.

Mindvégig nagyon keményen dolgoztak, és megtanítottak minket, hogy legyen hitünk, bízzunk Istenben. Mert Isten gondoskodik rólunk. És valóban így volt. Számtalanszor.

Sok mindent nem kaptunk meg, amit akartunk, de ez arra tanított minket, hogy megbecsüljük azokat az alkalmakat, amikor megkaptunk valamit a kívánságlistánkról.

A karácsony mindig nagy ünnep volt nálunk. Karácsony előestéjén mindig alig tudtam aludni; hajnali három óra körül felkeltem, és megkérdeztem a szüleimet:

– Felkelhetünk már? Felkelhetünk végre?

De mindig visszaküldtek aludni, és ki kellett várnom az időt, míg felkelhettünk és megnézhattuk, milyen ajándékokat kaptunk.

A szüleink is nagyon izgultak a karácsony miatt, mert minden igyekezetükkel spóroltak, hogy ajándékokkal tehesék különlegessé nekünk az ünnepet.

Egy ajándékra különösen emlékszem; ez jó példa arra, hogy megtanultuk becsülni azt, amit a velünk egyidős gyerekek kis ajándéknak tekintettek. Nagyon szerettem sportolni. Egyik karácsonyra Nike sporttáskát kaptam, hogy abban hordjam a sportfelszerelésemet. Nagyon örültem neki. Minden adandó alkalommal azt használtam, abban vittem a sportfelszerelésemet.

Nagyon szép volt az a sporttáska, nagyon praktikus, és nagyon örültem neki, de ennél is többet jelentett nekem az a tudat, hogy a szüleimnek alkalmi plusz munkákat kellett vállalnia, és takarékoskodniuk kellett, hogy legyen pénzük megvenni nekem egy ajándékot, ami nem volt elengedhetetlenül szükséges.

Remélem, hogy a gyermekeim ugyanígy tudnak örülni az apró dolgoknak, mint én tudtam örülni kicsi koromban. Bár az én anyagi helyzetem más, mint a szüleimé volt, a feleségem és

én azt szeretném, hogy a gyerekeink érezzék és becsüljék meg, hogy az ajándék, amit karácsonyra kapnak, Istentől kapott áldás. Ezt a leckét valószínűleg könnyebb megtanítani akkor, ha egy család szűkében van az anyagi forrásoknak. Ilyen volt az én családom is gyerekkoromban.

Bár a szüleim anyagiakban nem bővelkedtek, mégis adtak az embereknek. Bőven adtak másoknak az idejükből és figyelmükből; az emberek gyakran nem ismerik fel, hogy ebből adhatnak másoknak.

Szüleim bibliaórákon vettek részt, templomi csoportokba jártak, és problémás gyerekek nevelőszülei is voltak.

Hatéves voltam, amikor elkezdtek egy nevelőotthonnal dolgozni; olyan kamasz fiúknak adtak otthont, akik bajba kerültek. Volt, hogy egyszerre nyolc fiú is lakott nálunk, és némelyiküknek nagyon nehéz háttere volt.

A szüleimnek az otthon vezetői azt mondták, hogy hirdethetik a fiúknak Krisztus ígését, de csak akkor, ha a fiúk kérdeznek az Úr Jézusról. Amikor azonban a szüleim az érdeklődést mutató fiúknak beszéltek az evangéliumról, a nevelőotthon illetékesei ezt nehezményezték.

Ezért a szüleim közel egy év után kiléptek a nevelőszülői programból. Apám nem sokkal később nevelőként helyezkedett el egy nevelőintézetben, így a szüleim gyakran hoztak haza segítségre szoruló fiúkat, és néha felnőtteket is. Emlékszem egy idősebb, kerekesszékes asszonyra, aki egy ideig velünk lakott. Emlékszem egy pártfogó felügyelőre is, aki gyakran felhívta a szüleimet, és megkérdezte, be tudnánk-e fogadni egy-egy krízishelyzetben levő fiút. A lelkipásztorunk is szólt a szüleimnek, ha valakinek nem volt hova mennie.

Néhányszor én is hoztam gyerekeket a Camp család mentőprogramjába. Nem voltak a közeli barátaim, de tudtam, hogy otthon nehéz helyzetbe kerültek, és megkértem a szüleimet, hadd maradjanak egy ideig nálunk.

– Ha a te szobádban alhatnak – válaszolták.

Nekem ezzel semmi gondom nem volt, így miután a szüleik beleegyeztek, hogy egy ideig nálunk maradjanak, új szobatársaim lettek.

A szüleim sajnálták és segítették a gondokkal küzdő embereket – különösen a fiatalokat –, és olyan biztonságos, kiszámítható környezetet akartak biztosítani nekik, amilyenben otthon nem volt részük. Tették mindezt annak ellenére, hogy ők is anyagi nehézségekkel küszködtek.

Isten azonban mindig gondoskodott rólunk, mindig megadta, amire szükségünk volt.

Volt egy Todd nevű kamasz fiú, aki velünk élt. Todd erős testalkatú fiú volt, nagyon tudott enni. Egy napon kinyitotta a hűtőt, de nem sok ennivalót látott benne.

– Teri – kérdezte anyámat –, mit eszünk vacsorára?

– Ne aggódj – felelte anya. – Van benne étel, csak te nem látod.

Todd furcsán nézett rá, és becsukta a hűtő ajtaját.

A vacsoraidő közeledtével anya összeszedett mindent, amit a hűtőben és a konyhaszekrényben talált. Amikor Todd a vacsoraasztalhoz jött, csodálkozva torpant meg, olyan sokféle étel volt. Todd jól belakott, és csodálkozva állt fel az asztaltól, hogy olyan sok étel lett abból, ami olyan kevésnek tűnt.

Akármennyire hozzászókkott a családnak, hogy Isten gondoskodik rólunk, mégis minden alkalom egy kicsi meglepetés volt. Megértettük, hogy Isten valóban tudja, mire van szükségünk, és megadja azt nekünk.

Belső csaták

Anya szereti elmesélni azt a történetet, amikor valaki adott nekünk egy fagyasztószekrényt, ami tele volt májjal. Egy ideig

nagyon sok májas ételt ettünk, és anya emlékszik, mit imádkozott: *Ó, Uram, bárcsak ehethéneék valami mást!*

Nem sokkal azután, hogy ezt imádkozta, anya Mózes V. könyvét olvasta, azt a részt, amikor Izrael fiai emlékeztetést kaptak, hogy a Úr hogyan gondoskodott róluk a pusztában. A zsidók morgolódtak és elégedetlenkedtek, hogy az Úr mannával táplálta őket; megunták, hogy mindig ugyanazt kell enniük.

Ahogy anya ezt olvasta, az Úr emlékeztette őt: *Gondoskodik rólad. Ezt azért teszem, hogy megismerjem, mi lakozik a szívedben, és alázatosságra tanítsalak. Így amikor bőségben leszel, emlékezni fogsz Rám.*

Ez rádöbentette anyát, hogy Isten gondoskodik a szükségleteinkről, és hogy a mi szükségleteink nem felétlenül azonosak azzal, amit egy átlagos amerikai szükségletnek tekint. Anya nem szűkölködő környezetben nevelkedett. Az ő családja bőségben élt. Jó helyekre mentek vakációzni, és szép szállodákban laktak. Az ő gyerekkora egyáltalán nem hasonlított a miénkéhez.

Ám szinte attól a naptól, hogy keresztény lett, anya a szűkölködéssel mindig úgy tekintett, hogy egy kérdés járt a fejében: milyen lenne misszionáriusnak lenni? A misszionáriusokra gondolt, és arra, hogy milyen körülmények között voltak hajlandóak élni azért, hogy az evangéliumot hirdethessék a nem üdvözülteknek, és úgy határozott, hogy környezetére „misszionárius szemlélettel” tekint. A mai napig is, ha valakitől látszólag nehéz helyzetről hall, idézőjelet mutat ujjával, és azt mondja: gondolj a misszionáriusokra!

Sok ember lakott velünk rövid ideig, sokak igényeltek figyelmet, a szüleim azonban gondoskodtak arról, hogy mi, a gyerekeik megkapjuk azt a szülői figyelmet, amire szükségünk volt. Nem emlékszem, hogy valaha is gondoltam volna arra, hogy a többi gyerek elvesz valamit tőlem otthon, amit nekem kellene megkapnom. Visszatekintve megértem: az, hogy hátrányos

helyzetű gyerekekkel éltem, segített megfelelően értékelnem, amit szüleim idejéből és figyelméből kaptam, és nem arra koncentráltam, hogy anyagi javak tekintetében mi hiányzik nekem.

Mégis néhányszor rossz döntéseket hoztam válaszul a körülményekre, amelyek között felnőtünk.

Négy- vagy öt éves lehettem, amikor Jézust meghívtam a szívembe, és szófogadó, templomba járó fiú voltam. Felső tagozatban és középiskolában azonban kezdtem letérni a helyes útról.

Sokat sportoltam, edzettem. Jó formában voltam. Amikor elértem azt a kort, hogy csapatjátékokat játszhattam az iskolában – különösen focit –, atlétikai képességeim miatt elég „menő” státuszom volt.

Ráléptem arra az útra, hogy bebizonyítsam, bármit megtehetek. Igazán nem gondoltam, hogy valamiféle ultralázadó fázisba kerültem, mert nem is tudom, mi ellen lázadhattam volna. Nem voltam dühös a szüleimre. Nem voltam dühös az egyházra. Bár szegények voltunk, nem voltam dühös arra sem, amit mások „a rendszer” néven emlegettek. De azt hiszem, miután nagyon szerény körülmények között nőttem fel, az, hogy népszerű sportoló voltam az iskolában, arra készítetett, hogy a határokat feszegessem. Úgy gondoltam, hogy mivel kimaradtam néhány élvezetből, amelyekben a barátaimnak része lehetett, végre egy kicsit szórakoznék. Valójában nagyon bizonytalan voltam, és vágytam arra, hogy elfogadjanak.

Ebből igazi belső kötélfűzés, lelki vívódás lett. Tudtam, mi a helyes, és jó példát kaptam otthon a szüleimtől, és a templomban is. Ugyanakkor azonban az a vágyam, hogy „csoporthoz” lehessenek, az ellenkező irányba vonzott.

„Legyél menő” oldalam sürgetésének eleget téve partizni kezdtem, és rákaptam az alkoholra. Amikor ittam, sokkal bátrabbnak éreztem magam, és sokszor majdnem súlyos verekedésekbe keveredtem. Mivel a legerősebbek közé tartoztam az osztályban, alig akadt, aki kiállt volna velem, ezért többnyire

macsós színlelt harciassággal álltam a dolgokhoz, mert tudtam, hogy valószínűleg nem kell bizonyítanom. Bár nem bántam volna, ha valaki tényleg kiáll ellenem.

Helyzetemet és erőmet arra is használtam, hogy megvédjem azokat, akiket zaklattak. Nem igazán érdekelt, hogy megpróbáljam elfogadtatni magamat szuper népszerű iskolatársaimmal. Nem tartoztam az iskola „krémjébe”, és nem is akartam közéjük tartozni. Mégis a népszerűek közé tartoztam; mivel azonban életem nagy részében hátrányosabb helyzetben voltam, kerestem a lehetőséget, hogy megvédjem a szegényebb és kevésbé népszerű gyerekeket, akiket a többiek gúnyoltak. Ha azt láttam, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek közül valakit kipécéztek, közbeléptem, és szóltam a zaklatónak, hogy hagyja abba, aki általában abba is hagyta, nem kellett erőszakot alkalmaznom. Bár nem mindig tettem jó dolgokat, mégis naivan pártoltam másokat.

Nem fordítottam hátat Istennek. Továbbra is jártam templomba, és a „templomi dolgokat” is folytattam. Szüleim jellemvonásai közül különösen azt csodáltam, hogy tudatosan ugyanúgy viselkedtek a templomban, mint a templomon kívül.

Nem vesztettem el a jó és rossz iránti érzékemet. Tudtam, mi a jó, melyik az igaz út. Ha partizni mentem, többnyire már előtte ittam egy kicsit, hogy egy kicsit tompítsa a büntudatomat azért, ahogy a partin viselkedek.

A templomban bűnösnek éreztem magam a rossz döntéseim miatt. Azt mondtam Istennek, hogy nagyon sajnálom, amit tettem, és meg akarok változni. Másnap reggel azonban iskolába mentem, és ugyanúgy, ugyanazt akartam csinálni, amit mások. Jó akartam lenni, jót akartam tenni, ugyanakkor képtelen voltam nemet mondani arra, amiről pedig tudtam, hogy rossz.

Olyan belső csata folyt bennem, amilyenről Pál apostol írt a Rómabeliekhez szóló levelének 7:21-25 versében:

„Megtalálom azért magamban, ki a jót akarom cselekedni, ezt a törvényt, hogy a bűn megvan bennem. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint; De látok egy másik törvényt az én tagjaimban, mely ellenkezik az elmém törvényével, és engem rabul ad a bűn törvényének, mely van az én tagjaimban. Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabaddít meg engem e halálnak testéből? Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által. Azért jóllehet én az elmémmel az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgálok.”

Rájöttem, hogy amikor szórakozni akartam, szórakozásom sosem volt teljes. Ez az öröm sosem tartott sokáig. Azért nem tartott sokáig, mert szívem mélyén tudtam, hogy az örömöm forrása kívül esik Isten akaratának körén. És akkor még nem tapasztaltam meg, hogy az Isten akaratának körében való örömből eredő béke sokkal, de sokkal jobb.